

Valtion nuorisoneuvosto

11.11.2020 VN/2090/2020

Asiantuntijalausunto
Valtion nuorisoneuvosto

Asia: HE 173/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt valtion nuorisoneuvostolta asiantuntijalausuntoa aiheesta: HE 173/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Yleistä

Esityksellä laajennettaisiin oppivelvollisuutta kestävästi 18 ikävuoteen asti sekä kattamaan myös perusopetuksen jälkeistä koulutusta. Toisen asteen koulutus säädettäisiin maksuttomaksi sen vuoden loppuun asti, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Uuden lainsäädännön on suunniteltu tulevan voimaan niin, että se koskee ensimmäisen kerran perusopetuksen keväällä 2021 päättäneitä lapsia ja nuoria.

Valtion nuorisoneuvosto haluaa lausunnossaan nostaa esiin seuraavat seikat:

Nuorten ääni näkyy esityksen valmistelussa. Nuorten elinoloista kertovat tutkimukset, kuten valtion nuorisoneuvoston julkaisema Nuorisobarometri, on huomioitu esityksen perusteluissa. Esityksen vaikutuksia lasten ja nuorten asemaan, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen on arvioitu. Valmistelun yhteydessä on kuultu nuoria (nuortenideat.fi -palvelussa 5 300 nuorta).

Nuoret suhtautuvat hyvin myönteisesti oppimiseen ja koulutukseen. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin¹ mukaan 96 prosenttia nuorista piti uusien asioiden oppimista hauskana ja yleissivistystä itsessään arvokkaana. 94 prosenttia uskoi koulutuksen parantavan olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia.

Valtion nuorisoneuvosto kannattaa koulutus- ja osaamistason nostamista. Ikäluokkien pienentyessä on entistä tärkeämpää, että mahdollisimman suuri osa lapsista ja nuorista saa toisen asteen tutkinnon. Samalla on kuitenkin huolehdittava, että tutkinnon muodollisen suorittamisen lisäksi nuori saavuttaa aidosti tutkintovaatimusten mukaisen osaamisen.

Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus mahdollistaa koulutuksen yhä useammalle lapselle ja nuorelle. Nuorisobarometrin (2017) mukaan 17 prosenttia nuorista kokee joutuneensa rahanpuutteen vuoksi karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan, 14 prosenttia valitsemaan koulutuspaikan taloudellisin perustein ja 11 prosenttia viivyttämään valmistumistaan. Erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneet ovat kuvanneet rahatilannettaan heikoksi.

Oppivelvollisuuden toteutumiseksi on kunnassa oltava selvä käsitys siitä, kenen vastuulla oppivelvollisuuden valvonta on. Uudistuksen myötä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien vastuu nuorten tukemisessa ja ohjaamisessa lisääntyy. Oppivelvollisista nuorista voitaisiin ilmoittaa kunnan uuden oppivelvollisten ohjaamisesta vastaavan palvelun lisäksi myös etsivään nuorisotyöhön, vaikka ilmoitusvelvollisuus poistuukin. Vastuu ei voi olla etsivällä nuorisotyöllä.

Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan yleisin syy koulutuksen keskeyttämiseen nuorilla oli väärä alavalinta (56 prosenttia keskeyttäneistä). Keskeyttämiseen oli usein vaikuttanut myös se, ettei nuori viihtynyt koulussa (33 prosenttia), että koulun ulkopuoliset asiat mietityttivät liikaa (30 prosenttia) tai ettei nuori ollut saanut tukea opintoihinsa (14 prosenttia). Valtion nuorisoneuvosto haluaa muistuttaa, että koulutuksen keskeyttäminen ei ole aina negatiivista. Valtion nuorisoneuvosto pitää hyvänä, että nuorella

11.11.2020 VN/2090/2020

on vapaus valita itselleen sopiva koulutuspolku ja tarvittaessa vaihtaa hänelle mielekkäämpään koulutukseen. Koulutusta voi suorittaa paitsi oppilaitosmuotoisesti, myös työpajalla tai oppisopimuksella työelämässä.

Työpajat ovat jatkossa yhä tärkeämpiä yhteistyökumppaneita koulutuksen järjestäjille nuorten elämänhallintataitojen ja oppimisvalmiuksien kehittämisessä sekä näyttöjen toteuttamisessa ja tutkinnon osien suorittamisessa. Esityksessä tuodaan työpajat esille vaihtoehtoisena oppimisympäristönä, mutta ei kuitenkaan riittävästi tunnisteta työpajojen tarjoamaa valmennuksellista tukea eikä huomioida työpajatoimijoille oppivelvollisuuden laajentamisesta syntyviä kustannuksia.

Valtion nuorisoneuvosto toivoo, että uudistuksen toteutuksessa otetaan huomioon harvaan asutuilla seuduilla asuvat nuoret. Tutkintokoulutuksen valmentavan koulutuksen tarjonnassa tulee huomioida se, että perusopetuksen päättävä nuori ei joudu kulkemaan pitkää koulumatkaa tai muuttamaan pois kotoaan. Tulisi selvittää, olisiko etäopetuksen lisäämisellä saatavissa hyötyjä koulutuksen alueellisen kattavuuden kannalta.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen täytyy pystyä vastaamaan erilaisten nuorten tarpeisiin. Hallituksen esityksen mukaan tutkintokoulutukseen valmentava koulutus voi sisältää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osia, perusopetuksen arvosanojen korottamista sekä suomen tai ruotsin kielen osaamisen vahvistamista. Nuorilla voi olla hyvin erilaisia tuen tarpeita, esimerkiksi kielitaitoon, oppimiseen tai elämänhallintaan liittyen. Mielekäs opetusryhmien muodostaminen voi muodostua haasteeksi erityisesti pienemmillä paikkakunnilla, sillä koulutukseen saattaa hakeutua eri tavoin suuntautuneita opiskelijoita.

Valtion nuorisoneuvosto painottaa, että valtion on keskeistä huolehtia opetuksen ja ohjauksen laadusta, riittävästä resursseista sekä oppilas- ja opiskelijahuollon toimivuudesta. Nuorille räätälöityjä matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja on lisättävä. Valtion nuorisoneuvosto on esittänyt vuoden 2019 Nuorisobarometrin yhteydessä annetuissa politiikkasuosituksissa mielenterveystarkastusta, jossa psykologilla käynti olisi osa jokaisen nuoren oppilashuoltoa, ja jossa mielenterveyttä ei nähtäisi mielenterveysongelmien kautta vaan positiivisena ja ylläpidettävänä osana terveyttä.

Valtion nuorisoneuvosto on huolissaan kuntien taloudellisesta tilanteesta ja korostaa, että uudistus ei saa johtaa tilanteeseen, jossa muista nuorten palveluista, kuten nuorisotyöstä joudutaan karsimaan oppivelvollisuuden laajentamisen vuoksi. Valtion on kompensoitava täysmääräisesti uudistuksen kustannukset kunnille ja koulutuksen järjestäjille.

Oppivelvollisuuden laajentaminen jakaa nuorten mielipiteitä. Vuoden 2017 Nuorisobarometrissa 64 prosenttia 15-29-vuotiaista nuorista kannatti ja 35 prosenttia vastusti toisen asteen koulutuksen pakollisuutta. Syksyllä 2020 toteutetussa kyselytutkimuksessaⁱⁱ 63 prosenttia 16-24-vuotiaista piti oppivelvollisuuden ikärajan nostamista 18 vuoteen kannatettavana, mutta 32 prosenttia ei kannattanut yläikärajan nostoa. Ikäryhmästä 72 prosenttia kannatti toisen asteen opintojen maksuttomuutta, mutta 25 prosenttia ei kannattanut. **Nuoria tulisikin laajasti kuulla seurattaessa ja arvioitaessa oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia.**

Valtion nuorisoneuvosto

11.11.2020 VN/2090/2020

Helsingissä 11.11.2020

Valtion nuorisoneuvoston puolesta

Anna-Maria Tenojoki
pääsihteeri

ⁱ Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 58.

ⁱⁱ Kansalaisuuden kuilut ja kuplat (BIBU) –tutkimusprojektin yhdessä Taloustutkimuksen kanssa toteuttama kysely, jossa kartoitettiin suomalaisten näkemyksiä erityisesti talous- ja työllisyyspolitiikasta ja sosiaaliturvan uudistamisesta. Kysely toteutettiin elo-syyskuun vaihteessa 2020 ja siihen vastasi runsaat 2000 16-79-vuotiasta suomalaista. Muodostettu aineisto on painotettu iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan niin, että aineisto vastaa tilastollisesti Suomen väestöä (virhemarginaali +/- 2 %-yksikköä).